

Contouren van de Gemeenteraad van de Toekomst

‘Samenleving gaat agenda raad bepalen’

Het staatshoofd kan een brief verwachten waarin de contouren van de Gemeenteraad van de Toekomst worden geschetst. Een serie seminars over dit onderwerp werd vorige week afgerond met aanbevelingen die de ingrediënten vormen voor een Brief aan de Koning, vrij naar het meesterwerk van Tonke Dragt.

Zes seminars werden het afgelopen driekwart jaar gewijd aan de Gemeenteraad van de Toekomst. Een initiatief van de Vereniging van Griffiers die – samen met BMC, Bestuursacademie, NotuBiz, ProDemos en Nicis Platform31 – wethouders, burgemeesters, griffiers en natuurlijk raadsleden uitdaagde na te denken over een bij de tijd passende lokale volksvertegenwoordiging.

Als voorzetje voor de discussie werd een gemeentebestuur van 39 raadsleden en vier wethouders gepresenteerd. In de raad zou ook plaats moeten zijn voor het ‘omgevingsveld’: controllers, journalisten, bewonersondersteuners.

Van dat oorspronkelijke idee was vorige week, tijdens de slotbijeenkomst in het raadhuis van Haarlemmermeer, weinig meer over. De raad in zijn huidige vorm blijft, ook als het aan deze vernieuwingsclub ligt, nog wel even bestaan. Maar hij moet wel anders gaan functioneren, meer luisteren naar de bewoners, hun kennis en talenten gebruiken en hen vooral ook meer bij het bestuur van de gemeente betrekken. De vraag is of de enkele tientallen enthousiaste vernieuwers die in Hoofddorp, waar het raadhuis van Haarlemmermeer staat,

zo veel gewicht in de schaal kunnen leggen dat het lokaal bestuur ook echt op de schop gaat. Wat ze willen, was duidelijk. Niet de politieke partijen moeten meer bepalen wat belangrijk is voor wijk, dorp of stad – dat moet de samenleving zelf doen. Vóór de raadsverkiezingen moet de gemeenschap bepalen welke thema’s de komende jaren aan de orde moeten komen en zij moet daarbij ook aangeven wat de relevante doelgroepen zijn. En als de gemeenteraad dan eenmaal is gekozen, dan moet deze over die thema’s afspraken maken met de samenleving en gezamenlijk de aanpak bepalen. De wethouders ten slotte mogen geen politieke poppetjes meer zijn, maar deskundigen die de gekozen thema’s ook echt kunnen aanpakken.

Brevet van onvermogen

Feitelijk gaven ze hiermee een brevet van onvermogen aan de huidige gemeenteraden. Toen in 2002 het dualisme zijn intrede deed in het gemeentebestuur, was een van de belangrijke veranderingen dat niet langer het college de agenda van de raad bepaalde, maar dat de raad zelf zou agenderen wat hij belangrijk vond. Een ander belangrijk uitvloeisel van het

dualisme was dat de raad ‘op hoofdlijnen’ zou besturen, kaders zou stellen waarbinnen het college zijn uitvoerende taak kon uitoefenen. Raadsleden zouden daardoor meer tijd buiten de vergaderzaal kunnen doorbrengen, meer contact houden met de samenleving en een echte ‘volksvertegenwoordiger’ kunnen worden.

Daarvan blijkt nu dus niets terechtgekomen, zo moet je wel concluderen uit de bijeenkomsten van de Gemeenteraad van de Toekomst. Raadsleden weten niet wat er speelt in de samenleving, herkennen de belangrijke thema’s niet en houden nog altijd te veel vast aan hun eigen politieke stokpaardjes, zo viel te beluisteren tijdens de ‘andere raadsvergadering’.

Die laatste bleek een speciaal voor de Gemeenteraad van de Toekomst ontworpen model, een combinatie van dialoog, het agenderen van onderwerpen en het organiseren van gesprekspartners om vervolgens in diverse stappen over te gaan tot beoordeling en vaststelling.

Wezenlijk kenmerk van deze nieuwe werkwijze is, dat besluitvorming niet meer fractiegebonden plaatsvindt maar op basis van persoonlijke betrokkenheid bij of

De gemeenteraad van Dordrecht vergaderde eind september buiten om meer zichtbaar te zijn (foto: gemeente Dordrecht)

specifieke kennis van een onderwerp. 'Van een politiek van partijen naar een politiek van personen', werd dat genoemd.

Ontkleuren

Niet iedereen was hier even blij mee. 'We zijn toch politici', zei een van de deelnemende raadsleden. 'Als we de politiek gaan ontkleuren wordt het wel erg saai. We zijn niet voor niets aan een partij verbonden, als herkenbaar partijlid draag je normen en waarden uit op basis waarvan je politiek bedrijft. Hoe kun je toch je kleur benoemen, zonder de verschillen te verscherpen en het onderwerp te politiseren.'

Een van de suggesties was, dat raadsleden helder moeten zijn over hun politieke uitgangspunten, zonder te verstarren. 'Maak duidelijk waarvoor je staat, en ga op basis daarvan het debat met de samenleving aan. Laat daarbij ruimte voor de expertise die in de samenleving aanwezig is, gebruik die en neem vervolgens een goed besluit.'

In hoeverre dat verschilt van het werken vanuit een verkiezingsprogramma, bleef onduidelijk. Ook de opmerking dat het opiniërend debat buiten de raadzaal moet worden gevoerd, zal bij veel huidige raads-

leden niet echt revolutionair overkomen. Velen van hen zoeken de samenleving al op, op straat, in buurthuizen, sportkantines en de kroeg.

Toch valt nog veel te verbeteren, zei ook bestuurskundige prof. Roel in 't Veld. Voor de gelegenheid had hij een essay geschreven, *De gemeenteraad in de toekomst: een tedere balans*. Ook hij legde daarin een nadruk op de betrokkenheid van de samenleving: maak gebruik van het brede palet aan participatiemogelijkheden en van de karakteristieken van de samenleving, wees bereid ruimte te geven en richt de gemeentelijke organisatie in op de participatieve democratie, zijn enkele van zijn aanbevelingen. En de gemeenteraad zal bereid moeten zijn te experimenteren en is straks vooral de procesarchitect die bepaalt hoe verschillende figuren van representatie een participatie zich tot elkaar gaan verhouden.

Afschuwwekkende figuur

Willen veel politici toch vasthouden aan hun partij, In 't Veld ziet de politieke partij als een afschuwwekkende figuur die fnuikend is voor het lokaal bestuur van de toekomst. 'De politieke partij is niet alleen een slechte headhunter die er maar niet in

slaagt de talenten in de samenleving aan te boren en te werven, het is ook dé plek waar verstrengeling van belangen plaatsvindt.' Van langzittende raadsleden moet hij helemaal niets hebben: 'Ik vind continuïteit van colleges belangrijker. Tussentijds aantredende wethouders hebben een kennisachterstand die niet meer in te halen is. Zelf ben ik vier jaar raadslid geweest en heb geen moment spijt gehad dat ik niet langer in de raad heb gezeten. Wethouders moeten wel langer aanblijven en de verbinding met de raad zoeken. Dualisme werkt niet in gemeenten.'

Maar voorlopig hebben gemeenten daar wel mee te maken. Dankzij het dualisme hebben ze ook een eigen ondersteunend apparaat gekregen, de griffie. Ook die moet veranderen, bleek uit de Gemeenteraad van de Toekomst-sessies. Jeroen van Urk, raadsgriffier in Oude IJsselstreek en een van de initiatiefnemers, citeerde toenmalig Kamerlid Maria van der Hoeven die bij de invoering van de verplichte raadsgriffie zei dat deze moest werken aan een cultuurverandering. Die woorden gelden nog altijd. De Griffie van de Toekomst is niet alleen raadstrainer en onderzoeker, maar ook procesontwerper, projecttrekker, werkvormspecialist, onderhandelaar en bankier van initiatieven, moderator van social media, beleidscontroller, gespreksleider en netwerksmid.

Wat is zij eigenlijk níét? En daarmee onontbeerlijk voor een ontwikkeling richting de Gemeenteraad van de Toekomst. Als die er al komt, zullen de griffiers het initiatief naar zich toe moeten trekken. Dat is ook precies wat ze met deze bijeenkomsten hebben gedaan.